

Til leseren

NAFOL Årbok 2014 En gang lærer – alltid lærer? er en vitenskapelig antologi hovedsakelig basert på bidrag fra forelesere, og fra ph.d.-stipendiater presentasjoner ved NAFOLs nasjonale konferanse i Tromsø den 21. mai 2014. Denne konferansen arrangeres av NAFOL, Nasjonal forskerskole for lærerutdanning, i samarbeid med de 23 nettverksinstitusjonene. Hvert andre år arrangerer NAFOL en dagskonferanse som et samlingspunkt for NAFOL-nettverket. I livet til en forskerskole er det viktig å åpne dørene for møte med nye tanker og nye perspektiver, og også å formidle forskning gjennomført av ph.d.-stipendiater tilknyttet NAFOL.

Denne gangen var vi samlet i naturskjønne omgivelser i Tromsø for å arbeide videre med nettverksbygging og kompetanseutvikling i lærerutdanning, over temaet «En gang lærer – alltid lærer?». Vi har som en forforståelse for konferansens tema at læreryrket byr på store utfordringer, men også muligheter til å skape et godt utgangspunkt for de barn og unge som er morgendagens voksne samfunnsborgere. Ved et seminar etter konferansen tegnet Jan Olav Fretland noen historiske linjer relatert til det å være lærerutdanner. Han beskrev ulike typer av lærerutdannere på følgende måte:

- lærerutdannaren som samfunnsmenneske, som tek aktivt del i den politiske styringa;
- lærerutdannaren som kåsør og historieforteljar, som riv med seg studentane gjennom personleg karisma;
- lærerutdannaren som fagperson for skulefaga, med avanserte kunnskapar i til dømes norsk eller matematikk;
- læraren som fagpedagog og/eller didaktikar, som kan særleg mykje om å formidla kunnskap til bestemte elevgrupper;
- lærerutdannaren som forskar, som driv studiar av korleis me utfører profesjonen vår, og kva som skal til for at lærerutdanninga fungerer.

Fretland mener at alle disse oppgavene fortsatt kan sies å høre til det å være lærerutdanner og lærer. I hvert fall viser listen noe av kompleksiteten i lærerutdannerens og lærerens yrke. Gjennom tematikken for konferansen ønsket vi å peke på betydningen av at lærere har mulighet til å utvikle seg i sitt yrke, å kunne være tilfreds med å arbeide fremtidsrettet, og har muligheten for karriereutvikling innenfor læreryrket. Læreryrket er et høyplata-yrke, altså et yrke hvor nyutdannede forventes å kunne alt med det samme. En nyutdannet lærer er derfor i en sårbar situasjon, noe som har ført til at nyutdannede lærere stadig oftere tilbys mentor i sine første arbeidsår, som kan støtte dem slik at de fortsetter å være lærere.

I **del 1** i denne antologien er lærerprofesjonen i fokus gjennom tre artikler basert på de tre plenumsforelesningene ved konferansen i Tromsø. Kari Smith drøfter hva det er å bli lærer – og å velge bort læreryrket. Rachel Jakhelln har i sin artikkel fokus på den nyutdannede læreren som fremmed i yrket og på arbeidsplassen, og som eier av ny kunnskap fra lærerutdanningen. Hun spør: Hva betyr dette for arbeidsplassen, og hva innebærer det for utdanningen? Den tredje artikkelen åpner for et internasjonalt perspektiv gjennom to gjester fra Monash University i Australia, Helen Watt og Paul Richardson, som behandler tema knyttet til læreres motivasjon og trivsel. Disse aspektene er av stor betydning for læreres karriereutvikling.

I **del 2** inngår tre artikler med forskning som tema. Mieke Lunenberg skriver om å basere en artikkel på «literature review», altså på en litteraturoversikt over aktuell forskning tilknyttet et tema. Sissel Lie «avslører» i sin artikkel et tema som er lite behandlet i vitenskapelige tekster, nemlig hvorfor ph.d.-avhandlinger blir refusert. Hun bygger på komitéuttalelser fra et fakultet, som får tjene som eksempel materiale. Anna-Lena Østern analyserer tema og problemformuleringer i 113 NAFOL-studenters prosjektsammendrag og drøfter dem i et kritisk diskursanalytisk perspektiv.

I **del 3** inngår fem artikler skrevet av ph.d.-stipendiater i NAFOL. Ela Sjølie har i et kritisk perspektiv studert lærerstudenters erfaringer med lærerutdanning, med fokus på deres «academic learning practice». Knut Ove Æsøy gjør en filosofisk analyse av pensumbøker som brukes i lærer- og sykepleierutdanning. Annfrid Steele og Anne Grete Danielsen (Danielsen er medforfatter i egenskap av å være veileder) har gjennom aksjonsforskning undersøkt hvordan dialogseminarer med praksislærere, universitetsskole og lærerstudenter fungerer i tilknytning til studentenes bachelorarbeid. Ole-Petter Vestheim har gjort en kvalitativ studie av hva som karakteriserer ledelse og samarbeid ved skoler som over tid får gode resultater på nasjonale prøver. Antologiens siste artikkel er skrevet av Annette Hessen Bjerke, og

den inneholder en kvantitativ analyse av noen aspekter ved lærerstudenters vurdering av seg (spesielt «self efficacy») som blivende matematikklærere.

Antologien avsluttes med forfatterpresentasjoner. I et vedlegg inngår navn på alle paper- og posterpresentasjoner ved NAFOL-konferansen i Tromsø.

Hensikten med denne årboken er å bidra til forskningsbasert kunnskap i lærerutdanningene, og vi håper den finner sine lesere.

Som redaktør for denne antologien vil jeg takke redaksjonskomiteen for redaksjonelt arbeid med antologien. Takk til fagfellene som har bidratt til å kvalitetsgranske artiklene i antologien. En spesiell takk til Torill Ryghaug og Monika Schäffer Nyhagen for administrativ støtte, til John Shepherd for nøyaktig språkvask av engelske tekster, til Hannah Kaihovirta for omslagsbildet, og til forlagsredaktør May Helene Solberg for utmerket samarbeid.

Trondheim, november 2014

Anna-Lena Østern

To the reader

The NAFOL Year Book 2014 *Once a Teacher – Always a Teacher?* is a scientific anthology mainly based on contributions from lecturers in NAFOL, and from PhD students, who have presented papers at NAFOL's national conference in Tromsø on 21 May 2014. This conference was arranged by the National Graduate School for Teacher Education NAFOL, in cooperation with the 23 institutions which form the network around NAFOL.

In the life of a graduate school it is important to open doors for encounters with new thoughts and new perspectives, as well as to communicate research performed by the PhD students connected to NAFOL. NAFOL organizes biannually a one day conference as a gathering for the NAFOL network, with invited guests.

On this occasion hosted by the Arctic University, we gathered in Tromsø, surrounded by astonishingly beautiful nature, in order to work on network building and competence development in teacher education, inspired by the theme *Once a Teacher – Always a Teacher?* Our pre-understanding regarding the theme of the conference is that the teaching profession offers huge challenges, but also opportunities, to form an invaluable educational foundation for children and young people, the citizens of tomorrow's society. At a post-seminar after the conference Jan Olav Fretland drew some historical lines related to being a teacher educator. He described different "types" of teacher educators in Norway in the following way:

- the teacher educator as socially useful, actively participating in political governance;
- the teacher educator as causeur and storyteller, who attracts the students' interest through personal engagement;
- the teacher educator as a professional or a pedagogue, who knows especially well how to communicate knowledge to specific groups of pupils;

- the teacher educator as researcher, who actively explores how the teacher educator profession can be developed, and how the standards for teacher education can function well.

Fretland states that all these tasks can still be part of the teacher and teacher educator profession. Guided by the choice of theme for the conference, we wish to stress the importance of opportunities for teachers to be able to develop in their profession, to be able to be confident with working in a direction towards the future, and with possibilities for career development within the teacher profession. The teaching profession is considered a high plateau profession, where the newly educated are expected to master everything from the very beginning. A newly educated teacher is therefore in a vulnerable position, which has led to the offering of mentors for the newly educated in order to help teachers to remain in their job.

In **Part 1** in this anthology the teacher profession is focused through three articles based on the key notes of the conference. Kari Smith discusses what it takes to become a teacher – but also why (too) many choose to quit working as a teacher. In the second article Rachel Jakhelln looks at the newly educated teacher as unfamiliar with the profession and in the work place, but also as owner of new knowledge from teacher education. She asks what this implies for the work place, and for teacher education. The third article opens up an international perspective through researchers from Monash University in Australia. Helen Watt and Paul Richardson write about motivation and well-being as important factors for teachers' career development. In their research they found a group of worn out teachers (not burnt out), who were in the risk zone for dropping out of the teaching profession.

Part 2 consists of three articles with research as the theme. Mieke Lunenberg from Vrije University in Amsterdam writes about making an article based on a literature review, based on relevant research carried out on a specific topic. Sissel Lie discusses what the committee writes when a PhD thesis is refused. She unveils a theme not much written about in scientific text. She bases her text on analyses of committee statements from one faculty at her university. Anna-Lena Østern analyzes themes and problem formulations in 113 NAFOL-PhD-students' project summaries using a critical discourse analytical perspective.

Part 3 comprises five articles written by PhD students in NAFOL. Ela Sjølie takes a critical perspective in studying teacher students' experiences of their teacher qualification year, with focus on their academic learning practice. Knut Ove Æsøy undertakes a philosophical analysis of the curriculum literature in use in teacher- and nurse education. Annfrid Steele and her

supervisor Anne Grete Danielsen write about an action research project about how dialog seminars work with practice supervisors, university school, and teacher students in connection with the bachelor thesis from student teachers. The last article in the anthology is written by Annette Hessen Bjerke, and it contains a quantitative analysis of some aspects of teacher students' self-assessment, especially of self-efficacy in becoming mathematics teachers.

The anthology contains short author bio data from all of the contributing authors. In two appendices the names of the paper and poster presenters at the NAFOL conference in Trondheim are attached.

The purpose of this year book is to add to research based knowledge on teacher education, and we hope it will provide material of interest to the readers.

As editor of this year book I wish to thank the editorial board for their cooperation around the anthology. I also wish to thank the peer reviewers who have given valuable responses to the authors. Special thanks to Torill Ryghaug and Monika Nyhagen for administrative support, to John Shepherd for accurate proofreading of the English language texts, to Hannah Kaihovirta for the cover image, and to May Helene Solberg as publishing editor for her excellent cooperation.

Trondheim, November 2014
Anna-Lena Østern